

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

4/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/4(4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Курбанова Земфира Ибрагимовна</i> КАРАКАЛПАКСКАЯ ЖЕНЩИНА В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИЙ КАРАКАЛПАКСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА	10-18
<i>Норов Шухрат Сувонович</i> УЧАСТИЕ МОЛОДЁЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ИСТОРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НА ПРИМЕРЕ ЗАРАФШАНСКОГО ОАЗИСА	19-25
<i>Холхужаева Юлдуз Уралбоевна</i> XIX АСР ИККИНЧИ ЯРМИ XX АСРЛАРДА САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ КАТТАҚЎРҒОН БЎЛИМИ АҲОЛИСИНИНГ ТОИФАЛАРИ ВА МИЛЛАТЛАРИ ТАРКИБИ.....	26-31
<i>Ochilova Oydiyona Rahmiddinovna</i> O'RTA OSIYODA XONLIKLAR DAVRIDA TIBBIYOTNING RIVOJLANISHI	32-35
<i>Ergashev Mavlon Eshniyozovich</i> CHAG'ANIYONDA HUNARMANDCHILIKNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	36-40
<i>Ollomuradov Nurali Yoqub o'g'li</i> SHAHAR AHOLISINING IJTIMOIIY HAYOTIDAGI O'ZGARISHLAR VA MUAMMOLAR TAHLILI (XX ASRNING 70-80 YILLARI O'ZBEKISTONNING JANUBIY VILOYATLAR MISOLIDA)	41-44
<i>Baxriddinov Odiljon Jamshid o'g'li</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING VUJUDGA KELISHI VA UNING YOSHLAR HAYOTIDA TUTGAN O'RNI	45-50
<i>Arslonbekov Nursulton Azizbek o'g'li</i> ZIYOVUDDINXON IBN ESHON BOBOXONNING ARAB MAMLAKATLARIDA BO'LGAN DASTLABKI SAFARI VA UNING NATIJALARI	51-55
<i>Нурметова Фазилат Илхомовна</i> ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН-КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСИ БИЛАН МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ.....	56-61
<i>Рахманова Мавлуда Эркин қизи</i> ЎЗБЕКИСТОН ССРГА МАЖБУРИЙ КЎЧИРИЛГАН ХАЛҚЛАРНИНГ ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИНГИ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОИЙ ҲАЁТИ ТАРИХИ.....	62-66

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Avlokulov Anvar Ziyadullayevich</i> HISOB SIYOSATI AUDITI NATIJALARINI UMUMLASHTIRISH VA BAHOLASH TARTIBI	67-71
<i>Исманов Иброхим Набиевич</i> ИСЛОМИЙ МОЛИЯГА МУВОФИҚ БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ: МУАММОЛАР ВА ИМКОНИАТЛАР.....	72-81

Murtozayev Sardorbek Abdijalil o'g'li

О'ЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЙОТИГА ТО'Г'РИДАН-ТО'Г'РИ ХОРИЙИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ВА ИНСТИТУТСИОНАЛ АСОСЛАРИ 82-88

Умаров Абдувахоб Турсунович

ҲУДУДЛАРИНИ БАҲҚАРОП РИВОЖЛАНТИРИШ ДАСТАКЛАРИ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИЯТЛАРИ 89-97

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Jumaniyozova Sabohat Bekturdiyevna

АНТРОП ТАМОЙИЛ ҲАҚИДАГИ ФАЛСАФИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ДИНАМИКАСИ 98-102

Majitov Maxmud

МА'НАВИЙ ТАРБИЯНИНГ МА'РИФАТЛИ ШАХС РИВОЖИДАГИ О'РНИ 103-108

Xamrayev Sardorbek Sharafutdinovich

БАҲҚАРОП ЕКОТУРИЗМНИ ЯРАТИШДА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ВА ТАБИАТ БИРЛАШИШИНИНГ ИҶТИМОИЙ-ФАЛСАФИЙ ҲАТЛАРИ 109-112

Vaxobova Dilfuza Roziqovna

АБУ АБДУЛЛОҲ РУДАКИЙНИНГ АДАБИЙ – МА'НАВИЙ МЕРОСИ Г'АРБ ОЛИМЛАРИ ТОМОНИДАН О'РГАНИЛИШИ 113-119

Karimov Ulmasbek

ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИ ВА ТАДБИРКОРЛИК МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ФАЛСАФИЙ ҲАТЛАРИ 120-125

Matnazarova Muhayyo, Aripova Nasiba

ЕТНИК-БАГ'РИКЕНГЛИК-МИЛЛАТЛАРАРО МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ АСОСИЙ МЕХАНИЗМИ СИФАТИДА 126-130

G'ulomov Obid G'ayratovich

ГЛОБАЛЛАШУВ ШАРОИТИДА - YOSHLAR МА'НАВИЯТИГА ТА'СИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАР 131-134

Яздонов Зиқирилло Шуқуриллович

МОВАРОУННАҲР ВА ХУРОСОНДА СЎФИЙЛИК АНЪАНАЛАРИНИНГ БОҒЛИҚЛИГИ ВА ЎЗАРО ТАЪСИРИ 135-139

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Boboraimova Maftuna Asatullo qizi

ХИТОЙ ВА ИНГЛИЗ ТИЛИДА ҲУРМАТ КАТЕГОРИЯСИНИ ИФОДАЛОВЧИ "МУРОҲААТ" ЛЕКСЕМАСИНИНГ ҚО'ЛЛАНИШИ 140-146

Xursanov Nurislom Iskandarovich

ДРАМАЛАРДА МЕТОФОРЛАРНИНГ СОТСИАЛ ХОСЛАНИШИ (ИНГЛИЗ ВА О'ЗБЕК ТИЛЛАРИ МИСОЛИДА) 147-151

Atadjanova Sevara Bekmurotovna

САҲОНАТНОМА ЖАНРИНИНГ ГЕНЕЗИСИ ВА ТАРАҚҚИЙОТИ 152-160

Каюмова Нодира Карим кизи

ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РЕЧИ СОВРЕМЕННОГО ЧЕЛОВЕКА ... 161-166

<i>Мукумов Махмуд Худайбердиевич</i> ИЛМИЙ МАТНЛАРНИНГ ЛИНГВИСТИК ВА ЭКСТРАЛИНГВИСТИК ОМИЛЛАРИ	167-171
<i>Нарзуллаева Мафтуна Одилбек кизи, Юсупова Шохсанам Мирзали кизи, Иссагуллаева Феруза Ражабовна</i> ВОПРОСЫ ТИПОЛОГИИ И ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ БЫТОВОЙ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ)	172-176
<i>Mirobidova Nilufar Murodjon qizi</i> O‘ZBEK AYOLLAR NUTQIDA KONNOTATIV MA‘NONING IFODALANISHI	177-180
<i>Murtazayeva Hadicha Nuriddinovna</i> TIBBIY TERMINOLOGIYANING YASALISH XUSUSIYATLARI	181-185
<i>Камбарова Маржан Адил қизи</i> АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ И ИХ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ В АНГЛИЙСКОМ, РУССКОМ, УЗБЕКСКОМ, КАЗАХСКОМ ЯЗЫКАХ	186-191
<i>Nizomova Iroda</i> INGLIZ VA O‘ZBEK NASRIDA “O‘GAY ONA” OBRAZINING BADIY TASVIRI	192-197
<i>Mamanazarova Gulhayo Ilhamjanovna</i> METODOLIK KELAJAKLAR: KOGNITIV STILISTIKANI BOG‘LASH	198-203
<i>Sobirova Zarnigor Rahimovna</i> “DIALEKT” VA “DIALEKTIZM” TUSHUNCHASI: INGLIZ DIALEKTLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	204-209
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Jurayev Sherzod Yuldashevich</i> DAVLAT BOSHQARUVI VA DAVLAT XIZMATINI RAQAMLASHTIRISHNING MOHIYATI VA UNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI HORIJIIY TAJRIBA MISOLIDA	210-213
<i>Ражабов Нариман Шарифбаевич</i> БИОЛОГИК РЕСУРСЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШДА ЭКОЛОГИК МЕЪЁРЛАШНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ	214-219
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o‘g‘li</i> ATOM ENERGIYASIDAN FOYDALANISHNING EKOLOGIK-HUQUQIY MUAMMOLARI ...	220-229
<i>Когамова Асель Шукирбавна</i> ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ, РЕШЕНИЯ	230-235
<i>Qilichova Munira Azimjon qizi</i> ISLOM MOLIYASI TALABLARI ASOSIDA UY-JOYNI MOLIYALASHTIRISH SHARTNOMALARINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI	236-247
<i>Панабергенова Жамиля</i> ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ.....	248-254
<i>Qurbonov Doniyorbek Davlat o‘g‘li</i> KONSTITUTSIYA VA QONUNNING USTIVORLIGI – HUQUQIY DAVLATNING ASOSIY BELGISI	255-259
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	

<i>Axmedov Akmal Yusufovich, Sherqo'ziyeva Zarnigor</i> BO'LAJAK PSIXOLOGLARNING O'QUV FAOLIYATIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISH	260-264
<i>Ibragimova Xurshida Xusanbayevna</i> IJTIMOIY ADAPTATSIYA PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA	265-269
<i>To'lanova Mahliyo Murotali qizi</i> BO'LAJAK PEDAGOGLARDA KASBIY DEFORMARSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK USULLARI	270-274
<i>Qurbonova Nozima</i> OLIV TA'LIM MUASSASALARINING BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARIDA TARG'IBOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	275-280
<i>Abdullayeva Bahriniso Baxtiyorovna</i> BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINI SPORT MURABBIY ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH TEXNOLOGIYALARI	281-287
<i>Esanova Gulchehra</i> FUTBOLDA TAYYORGARLIK JARAYONINI BOSHQARISH VA TESTLAR YORDAMIDA JISMONIY SIFATLARNI BAHOLASH MASALALARI	288-292
<i>Qurbonmurodov Egamberdi</i> YOSH BASKETBOLCHILARNI KOMPLEKS TAYYORLASH	293-298
<i>Erkinova Lutfiya Qudratovna</i> LOYIHA METODI AN'ANAVIY USULLARGA TO'LDIRUVCHI SIFATIDA.....	299-303
<i>Sanoyev Gaybullo Abduraxmonovich</i> AJDODLAR MEROSINI O'RGANISH JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING SAVODXONLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	304-310
<i>Ibadullaeva Zamira Kuanishovna</i> MUSIQA FANI DARSIDA PEDAGOGIK METOD VA TEXNOLOGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA O'QITUVCHINING KASBIY MAHORATI	311-315
<i>Babayev Anvar Axmedovich</i> FUTBOLCHILARNING STRATEGIK VA TAKTIK TAYYORGARLIGI: ENG YUQORI SAMARADORLIKKA INTILISH	316-320
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> РОЛЬ ГУМАННО-ЛИЧНОСТНОЙ ПЕДАГОГИКИ Ш.А.МОНАШВИЛИ В РАЗВИТИИ ЛИЧНОСТИ УЧАЩЕГОСЯ	321-327
<i>Омонов Даврон Алишерович</i> ВИДЫ УДАРОВ НОГАМИ В КИКБОКСИНГЕ	328-333
<i>Kayimova Nargiza</i> THE IMPORTANCE OF USING LITERATURE IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE	334-338
<i>Ismoilov Erkin Mengnimurotovich</i> O'SMIRLIK DAVRIDA INTELLEKTUAL VA EMOTSIONAL RIVOJLANISHNING XUSUSIYATLARI	339-343

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI – PEDAGOGICAL SCIENCES

Received: 05 June 2024
Accepted: 15 June 2024
Published: 25 June 2024

Article / Original Paper

DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS IN EDUCATIONAL ACTIVITIES

Akhmedov Akmal Yusufovich

Teacher of the Department of Pedagogy of Fergana State University

Sherqo'ziyeva Zarnigor,

Student of Fergana State University

Annotatsiya. Ushbu maqola bo'lajak psixologlarni o'quv jarayonida kommunikativ kompetentligini rivojlanishining nazariy metodologik asoslari va masalalariga bag'ishlangan. So'nggi yillarda mamlakatda psixologiya sohasida pedagog kadrlarni tayyorlash hamda amaliyotchi psixologlar faoliyatini qo'llab-quvvatlashga oid bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada ham bo'lajak psixologlarni asosiy kasbiy rivojlanishining asosi bo'lgan kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish masalalari berilgan.

Kalit so'zlar: Kommunikativ kompetentlik, psixolog, muloqot, qobiliyat, ko'nikma, malaka, gnostik kompetentsiya, operativ kompetentsiya, operativ kompetentsiya.

BO'LAJAK PSIXOLOGLARNING O'QUV FAOLIYATIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Axmedov Akmal Yusufovich

FarDU Pedagogika kafedrasini o'qituvchisi

Sherqo'ziyeva Zarnigor,

Farg'ona davlat universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola bo'lajak psixologlarni o'quv jarayonida kommunikativ kompetentligini rivojlanishining nazariy metodologik asoslari va masalalariga bag'ishlangan. So'nggi yillarda mamlakatda psixologiya sohasida pedagog kadrlarni tayyorlash hamda amaliyotchi psixologlar faoliyatini qo'llab-quvvatlashga oid bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada ham bo'lajak psixologlarni asosiy kasbiy rivojlanishining asosi bo'lgan kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish masalalari berilgan.

Kalit so'zlar: Kommunikativ kompetentlik, psixolog, muloqot, qobiliyat, ko'nikma, malaka, gnostik kompetentsiya, operativ kompetentsiya, operativ kompetentsiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI4Y2024N42>

Kirish. Psixologik adabiyotlarda kommunikativ kompetentsiya aloqa o'rnatish va texnik xizmat ko'rsatish qobiliyati va boshqa odamlar bilan aloqalar sifatida qaraladi. "Kommunikativ kompetentsiya" tushunchasini birinchi marta A.A. Bodalev ishlatgan. Ichki resurslar (bilim va ko'nikmalar) mavjud bo'lganda boshqa odamlar bilan samarali aloqalarni o'rnatish va qo'llab-

quvvatlash qobiliyati sifatida talqin qilingan. Shunday qilib, L.A.Petrovskaya kommunikativ kompetentsiyani motivlar, niyatlar, xatti-harakatlar strategiyalari, sheriklarning umidsizliklarini tushunishni o'z ichiga oladi deb ta'kidlaydi. [1;4-6 б.]].

Kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishning yuqori darajasi psixologning kasbiy faoliyati zaruriy komponent hisoblanadi. Kommunikativ komponentning tizimdagi o'rni va ma'nosini aniqlash o'qituvchi-psixologning faoliyati, bu faoliyatni tizimli yondashuv nuqtai nazaridan tahlil qilish kerak, bu hozirgi vaqtda ilmiy bilimlar yo'nalishlari orasida afzalliklarga ega.

Psixologning kommunikativ faoliyat sohasidagi kompetentsiyasini kasbiy mahorat, o'zlashtirish darajasidagi kasbni egallash darajasi deb hisoblash mumkin. Psixolog o'qituvchi faoliyatining ijodiy tabiati jarayon va hodisalarning psixologik mohiyatini bilish, keng bilim, shaxsiy tajriba, innovatsion yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni faol izlash, shaxsiy tashabbus va keng professional muloqot qobiliyatlariga asoslanadi. Ba'zi olimlar kommunikativ ijodkorlikni muloqot va faoliyatning o'zgaruvchan vaziyatiga nisbatan o'z kommunikativ xatti-harakatlarini moslashtirish qobiliyati deb ta'kidlaydilar.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, kommunikativ kompetentsiyaning yuqori darajada rivojlanishi kasbiy muvofiqlik tuzilishining muhim tarkibiy qismidir, shuning uchun -psixologning samarali faoliyatining bashoratchisi. Bu kommunikativ qobiliyatdir murakkab muloqot qobiliyatlari va qobiliyatlarini egallash darajasini, yangi ijtimoiy tuzilmalarda adekvat ko'nikmalarni shakllantirishni, madaniy me'yorlar va cheklovlarni, muloqotda, muloqot sohasida odobni bilish darajasini belgilaydi

Psixologlarning kommunikativ kompetentsiyasining o'ziga xos xususiyati quyidagi ko'nikmalar va qobiliyatlardadir:

- muloqot qilish va qo'llab-quvvatlash qobiliyati, suhbatdoshning jinsi, yoshi, ijtimoiy-madaniy, mavqei va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda;
- suhbatdosh uchun foydali va psixologik jihatdan qulay bo'lgan munosabatlarni o'rnatish qobiliyati;
- aks ettiruvchi tinglash qobiliyatiga ega bo'lish;
- professional malakali ishlab chiqarish suhbatdoshning e'tiborini va uning muloqot qilish istagini faollashtiradigan savollar;
- turli xil texnikalardan foydalanish qobiliyati, aloqa texnikasi va uslublariga qarab suhbatdoshning psixologik turi va muayyan muloqot holatining xususiyatlari. [2,45-46]

Muhokama. Kommunikativ qobiliyat – bu samarali yaratish uchun zarur bo'lgan shaxsning ichki resurslari tizimi shaxsiy o'zaro munosabatlarning ma'lum bir diapazonida muloqot qilish. Bu tizim ana shundaylarning majmuasidir kabi komponentlar:

- kommunikativ-dagnostik (muloqot holatini tashxislash qobiliyati); kommunikativ-prognostik (muloqot harakatida ijobiy va salbiy tomonlarni topish qobiliyati);
- kommunikativ dasturlash (muloqot dasturini tayyorlash, matn tuzish, yaqinlashib kelayotgan muloqot sharoitida uslub, pozitsiyalar va masofalarni tanlash qobiliyati);
- kommunikativ-tashkiliy (muloqot sheriklarining e'tiborini tashkil etish, ularning kommunikativ faoliyatini rag'batlantirish qobiliyatini, shuningdek, aloqa jarayonini boshqarish qobiliyatini nazarda tutadi);
- kommunikativ-ijro etuvchi (so'z va iboralarni tanlash, savol berish, nutq bayonotini to'g'ri shakllantirish, notiqlik fazilatlarini) [3,11-15].

Hozirda muloqot psixologiyasida muhimligi va ko'p o'lchovlilikini ta'kidlaydigan bir qator o'ziga xos tushunchalar paydo bo'ldi kommunikativ kompetentsiya muammolari. Bularga, birinchi navbatda, quyidagi:

- shaxsning kommunikativ salohiyati (bu inson qobiliyatining o'ziga xos xususiyati, uning aloqa sifatini belgilaydigan);

- shaxsning kommunikativ madaniyati (ijodiy fikrlash, nutq madaniyati harakatlar - iboralar tuzishda savodxonlik; fikrlarni taqdim etishning soddaligi va ravshanligi; obrazli ifodalilik va aniq dalillar; aloqa holatining yetarliligi va boshqalar);

- shaxsning kommunikativ va ijro qobiliyatlari (adekvat topish qobiliyati aloqa mavzusi, kommunikativ tuzilma, aloqa maqsadiga mos keladigan, shuningdek to'g'ridan-to'g'ri muloqotda kommunikativ rejani amalga oshirish qobiliyati);

- shaxsning kommunikativ munosabatlari (jarayondagi shaxsiy xatti-harakatlar dasturi aloqa);

- kommunikativ xususiyatlar (muloqotga bo'lgan ehtiyojning rivojlanishini, aloqa usuliga munosabatni tavsiflaydi);

- shaxsiy muloqot qobiliyatlari (bu odamlar bilan muloqot qilish ko'nikmalari va qobiliyatlari, dan uning muvaffaqiyati nimaga bog'liq);

- muloqot qobiliyatlari (e'tiboringizni, irodangizni boshqarish; o'zingizni ifoda etish qobiliyati; tinglash, ma'lumot olish; suhbatdoshni tushunish; suhbatdoshning shaxsiyatiga qiziqish ko'rsatish; darajaga e'tibor berish suhbatdoshning shaxsiyatini rivojlantirish; suhbatdoshning nuqtai nazari; bashorat qilish bayonotning natijasi va boshqalar)

- So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlarda kommunikativ kompetentsiya muammosiga katta e'tibor berildi ya'ni "hissiy intellekt" kabi hodisani o'rganish, orqali o'z his-tuyg'ularini tan olish qobiliyati; o'z his-tuyg'ularingizni boshqaring, shuningdek, boshqa odamlarning his-tuyg'ularini tushuning.

- Binobarin, pertseptiv qobiliyatlar faol ravishda o'rganiladi shaxsiyat (o'z idrokini boshqarish va tartibga solish qobiliyati; to'g'ri baholash). muloqot sheriklarining psixologik kayfiyati, og'zaki bo'lmagan ko'rinishlarni "o'qing" aloqa holatida va boshqalar)

Rivojlanish nuqtai nazaridan eng samarali psixologik va pedagogik chora-tadbirlarni qayd etamiz ta'lim jarayonida kommunikativ kompetentsiya

- har bir o'quv mashg'ulotida talabalarning kommunikativ qobiliyatlari, ko'nikmalarini rivojlantirishga, barkamollikka erishishga e'tibor bering va fikrlarni aniq shakllantirish;

- talabalarning asosiy nutq funktsiyalarini doimiy ravishda faollashtirish (ob'ekt, tasdiqlash, rad etish, taklif qilish va boshqalar);

- talabalarning yordam dasturini doimiy ravishda ishtirok etish (ob'ekt, yordam, rad etish, qilish va boshqalar);

- imkoniyatlardan maksimal darajada foydalaning shakllantirish bo'yicha har bir mashg'ulot talabalarning turli tashkiliy va kommunikativ shakllarda muloqot qilish qobiliyati; kelajakdagi mutaxassisning o'ziga xos xususiyati faoliyat (aloqalar o'rnatish, qo'shma tadbirlarni tashkil etish, muhokama qilish, polemika, dialog, polilog va boshqalar);

- faollardan ko'proq foydalaning muloqot ko'nikmalari va qobiliyatlarini rivojlantirish nuqtai nazaridan o'qitish usullari (seminarlar va amaliy mashg'ulotlar o'quv ishlari, ilmiy to'garak ishi doirasida va boshqalar);

- mashg'ulotlarda rolli va ishbilarmonlik o'yinlariga alohida e'tibor bering (ishlab chiqish shunga o'xshash o'yinlarning vaziyatlar banki);

- seminar va amaliy mashg'ulotlarda iloji boricha ko'proq talabalar bilan og'zaki suhbatlashish;

- seminar va amaliy mashg'ulotlarda to'liq, batafsil javoblarni talab qiling talabalar, "yaxlit" bayonotga erishish;

- dars davomida gaplardagi xatolar, uyg'unlik buzilishi, taqdimot mantig'ini kuzatish va tuzatish, maslahatlar berish, bunga misollar ko'rsatish bayonotlar, barchaning e'tiborini qarating shunga o'xshash ish paytida o'quv guruhi

- o'quvchilarning notiqlik fazilatlarini mukammallashtirishga erishish va boshqalar.

Natija. Kommunikativ kompetentsiyaga ega bo'lish - psixologning zaruriy sifati bo'lib, u tabiiy jarayonda aloqa, yo maxsus tashkil etilgan o'qitish jarayonida yoki tengdoshlar va keksa odamlar o'rtasidagi manfaatdor muloqot jarayonida erishiladi. Kommunikativ kompetentsiya aloqaning bir qator tarkibiy bo'linmalariga ega, ularsiz ular uchun samarali muloqotni tasavvur qilib bo'lmaydi.

Kommunikativlikka ega bo'lish bo'lajak -psixologlarning kompetentsiyalarini, o'quvchilarning ijodiy ishlarini, xulq-atvorini jamoatchilik himoyasini tashkil qilamiz amaliy mashg'ulotlarda rolli o'yinlarga biz talabalarni jalb qilamiz.

Murakkab muloqot muammolarini yetarli darajada hal qilish uchun pedagogik psixolog kerak, bu murakkab mahorat va qobiliyatga ega bo'lib, u bilan ziddiyatsiz bo'lishi mumkin bog'lanish, bolalar va o'smirlar tomonidan axloqiy me'yorlar, madaniyat va xatti-harakatlarning buzilishi sabablarini aniqlash; keyin esa ushbu qoidabuzarliklarni bartaraf etishda zarur yordam ko'rsatish. Bizning tadqiqot maqsadimiz shaxsning kommunikativ qobiliyatlari test sub'ektining aloqa muammolarini hal qilish qobiliyati bilan belgilanadi;

Kommunikativ faoliyatdan boshlab shaxs ijtimoiy oqibatlariga olib keladi kommunikativ aks ettirish va muallifning aloqa muammosi haqidagi qarashlari tufayli, keyin u shaxsning qadriyat, mazmuni va tarkibiy qismlarining birligini saqlashi kerak.

Xulosa. Pedagogik faoliyatda muloqot yetakchi rol o'ynaydi, Shunday qilib, bo'lajak o'qituvchining kommunikativ kompetensiyasi muloqotning samaradorligi uning ta'minlovchi barcha tarkibiy qismlarini bilishni talab qiladi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bo'lajak mutaxassisning kommunikativ kompetentsiyasini shakllantirishda psixologik-pedagogik amaliyotlar tizimi alohida ahamiyatga ega bo'lib, bu talabalarning o'quv faoliyatiga moslashishiga yordam beradi, ularga deviant o'smirlar bilan muloqot qilishda o'zlarining kommunikativ imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga imkon beradi. Pedagogik mahoratni bosqichma-bosqich o'zlashtirish, uning jihati pedagogik kommunikativ kompetentsiyadir.

Адабиётлар/Литература/References:

1. A.YU.Axmedov. Bo'lajak psixologlarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish muammosini o'rganishning nazariy asoslari. Galaxy international interdisciplinary research journal (GIIRJ) (2023)
2. N.A. Muslimov (2007) Kasbiy ta'lim o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: Ped. fanl. dokt. ... diss. T.: - 349 b.
3. N.X. Qo'shvaqto'v (2006) O'quvchilarni milliy-manaviyat qadriyatlarini o'rganish va tayyorlashning pedagogik va kompyuterli asoslari: Ped.fan.nomz. diss. - T.: 2006.

4. Yusufovich, A. A. (2022) Bo'lajak pedagoglarning kreativ kompetentligini shakllantirishning dolzarb masalalari. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 10(10), 224-227.
5. Yusufovich A. A., & Alisher o'g'li, E. O. (2022). Psychological and pedagogical opportunities for the formation of communicative competence in future teachers. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(6), 1157-1161.
6. Yusufovich, A. A. (2022). Developing the communicative competence of future teachers is an effective measurement for self-organization. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 12(1), 302-304.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/4(4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).